

ŐRZŐ

A POFOSZ 1956-os Hagyományőrző Tagozatának kiadványa

IX. évfolyam 33. szám

2023. március

„A hagyományőrzés nem a hamu megtartása, hanem a láng továbbvitele.”

Morus Tamás

Az emlékezés szövetség a múlt, jelen és jövő között

Gulyás Gergely beszéde a Terror Háza Múzeumban

Az alább közölt, Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető miniszter által elmondott beszéd a Kom-

munizmus Áldozatainak Emléknapja alkalmából tartott megemlékezésen hangzott el 2023. február 25-én, a Terror Háza Múzeumban.

Hetvenhat évvel ezelőtt a szovjet hatóságok – mentelmi joga ellenére – letartóztatták és a Szovjetunióba hurcolták Kovács Béla országgyűlési képviselőt, az akkori legnagyobb kormánypárt, a Független Kisgazdapárt főtítkárárt. Már ebből világosan látszott, hogy a II. világháború után Magyarország nem járhatja a saját maga által választott utat, hanem ismét külső érdekek és idegen nagyhatalmak játékszeréi leszünk. Magyarország a német befolyással meggyengült, majd a német megszállással elvesztett önrendelkezését valójában 1990 májusáig soha nem nyerte vissza. Kovács Béla elhurcolásával egyértelmű lett, olyan ideológia vetette meg a lábát hazánkban, amelynek képviselői a háború időszakán kívül is a mindennapok részévé emelték a félelmet, a vérontást, a terrort és a halált. Az így élt időket békének és felszabadulásnak nevezték el, melynek évtizedei alatt a kommunisták nem pusztán az ország szuverenitását számolták fel, hanem tízezernyi honfitársunk élethez való jogát is és több milliónyi honfitársunk reményét is, hogy életét méltósággal élheti. Minden évben legalább egyszer szembe kell néznünk a történelem e szörnyűségeivel. Legalább egyszer fel kell idéznünk mindazt, ami jóvátehetetlen módon alakította át és változtatta meg nem csak családjaink, nemzetünk, de az egész világ életét. A kommunizmus kegyetlenségét pontosan írja le Sztálin sokat idézett mondata: „Egy ember halála tragédia, egymillió ember halála statisztika.” A kommunizmus valójában egy évszázadon keresztül tartó tömegmészárlás Lenintől és Sztálintól, Mao Ce-tungon és Ceaușescun át, Honeckeren és Rákosin át egészen Kádárig.

A kép forrása: Komlói Újság

Éppen ezért nem feledhetjük el a számolatlanul osztogatott halált, rabságot, kínzást és megaláztatást, amelyben a kommunizmus áldozatainak része volt! A véres ideológia több mint 100 millió ember legyilkolásáért felelős szerte a világban. Százmillió ember, és ez a szám nem végleges. Sosem lesz az. Édesapák, édesanyák, nagyszülők, testvérek, barátok, soha beteljesedni nem tudó szerelmek, derékba tört álmok és vágyak. Holtak és megnyomorított élők a fizikai és lelki erőszak áldozatai. Minden esztendőben számba kell vennünk azt a rettenetes civilizációs szakadást, amelyet ez a szellemi és tudományos értelemben alaptalan, morális értelemben tűrhetetlen emberkísérlet okozott a világ kommunizmussal fertőzött részein. Éppen ezért különösen nehéz az emlékezés. A kommunizmus történetének halálfolyma olyan bonyolult és összetett, oly sok mindenki került bele a sodrásába, hogy senki sem képes a szörnyűségek tömegét a maga mélységében felfogni és átérezni. Mégis emlékeznünk kell, mert az emlékezés szövetség a múlt, jelen és jövő között! Kötelesség, amellyel az áldozatoknak, önmagunknak és az utánunk jövőknek tartozunk.

Hol máshol lehetne beszédesebb az emlékezés, mint itt, éppen ebben a házban? Az Andrassy út 60. a magyar történelemben egyet jelent a terrornal. A Terror Háza Múzeum lassan már egy emberöltő óta sokat tett azért, hogy szóra bírja ezeket a falakat és üzenetüket a lehető legtöbb emberhez eljuttassa. E múzeumnak a fennmaradásáért kezdetben még annak a – azóta már jobblétre szenderült, a rendszerváltoztatáskor antikommunista álarcot öltött, majd négy évvel később a posztkommunistákkal koalícióra lépett – pártnak a képviselőivel is meg kellett küzdeni, akik nem bocsátották meg, hogy szüleik ötvenes évekbeli munkahelyéből múzeumot csináltak.

Magyarország megannyi áldozat és szenvedés árán, de 1990-ben ténylegesen is felszabadult azoknak az igája alól, akik előtte – több mint 40 éven át – felszabadulásnak hazudták a szovjet megszállást, hogy az idegen megszállók fegyverei mögé bújva négy évtizeden keresztül sanyargassák az általuk elárult hazát és nemzetet. Ahogyan a rendszerváltoztatás utáni első szabadon választott parlament az 1956-os forradalomról emlékezett meg első elfogadott törvényében, úgy szintén elengedhetetlen volt, hogy Magyarország történelmének első, demokratikusan elfogadott, írott alkotmányában egyértelműen rögzítsük, hogy – idézem: „A kommunista diktatúra felelős honfitársaink meggyilkolásáért, idegen hatalomnak való kiszolgáltatásáért, törvénytelen bebörtönzéséért és kényszermunkatáborba hurcolásáért, megkínzásáért, embertelen bánásmódban részesítéséért, az európai civilizációs hagyomány értékeinek módszeres pusztításáért.”

Ugyanakkor a magyar alkotmányos intézményrendszer és benne az igazságszolgáltatás szégyene, hogy a rendszerváltoztatás után a kommunista gyilkosokból nem lett elítélt. Ezért különösen fontos, hogy akik úgy élnek még közöttünk, hogy átélték e borzalmakat, saját személyes szenvedéstörténetüket a nemzeti emlékezet részévé téve tudatosítsák az utánunk jövő generációk számára, hogy mit kellett elszenvednie az embernek az embertelenségben, és azt is, hogy mekkora érték a mai magyar társadalom többségének a már örökül kapott szabadság. Ahogy nélkülözhetetlen az is, hogy a ma még élő elkövetők, kiszolgálóik és a gyilkos ideológia mára már átöltöztetett vagy modernizált új zászlóvivői is tudják, számukra a mi emlékezésünk újból és újból szembesítést jelent a megmagyarázhatatlannal és a megbocsáthatatlannal.

Antall József az 1990 utáni szabad Magyarország első miniszterelnöke az utolsó szovjet katona kivonulásakor hazánk teljes szuverenitásának 46 év utáni helyreálltakor a Somló-hegyen így fogalmazott: „Szeretném a lelkére kötni az öregeknek, élményeiket, családi történetüket és emlékeiket adják tovább a gyermekeiknek, unokáiknak. Felhívom az unokák figyelmét arra, ne higgyék, hogy azok az elesett öregemberek, akik esetleg betegségükben néha már terhesek számukra, ne tudnának nekik újakat mondani. Csak legyen türelmük őket megkérdezni, meghallgatni, és meg fogják tudni, hogy mit jelent a hétköznapi igaz magyar történelme, az egyszerű magyarok millióinak története, hogyan élték meg a múltat, a harctereket, a háború utáni időket, a Rákosi-rendszert, a Kádár-rendszert. És akkor majd megértik egymást a nemzedékek, akkor meg fogják érteni, hogy mit jelent a történelmi, politikai és családi folytonosság. Enélkül nincs magyar nemzet. Ha megszakad az emlékezés, akkor nem fogunk összetartozni, nem tudunk erőt meríteni a múltból ahhoz, hogy a jelen nehézségeit át tudjuk élni.”

Ez a hely, ahol most vagyunk, beteljesíti az antalli intelmet, segít összetartozni, segít erőt meríteni. Nem engedi, hogy megszakadjon az emlékezés, amelynek tartópillére hőseink tragikus sorsának megismerése. A szembenézés erőt ad ahhoz is, hogy fáradhatatlanul küzdjünk a gyilkos ideológia bármilyen alakváltozáson átment továbbélése ellen. A kommunizmus áldozatainak mártíriuma csak akkor nem válik hiábavalóvá, ha a megharcolt szabadságunkat és önrendelkezésünket megőrizve győzzük le nehézségeinket itthon, Európában és a világban egyaránt. Ezért csak a nemzeti szuverenitást, a demokráciát, jogállamot és szabadság örök érvényességének útját jelölhetjük ki az utókor számára. Így hajthattunk fejet a mindennapokban is a kommunizmus magyar áldozatai, a megölt, megkínzott és meghurcolt honfitársaink éltető emléke előtt.

(Látószög, 2023. február 28)

Adalékok 56 történelméhez

Igazi örömnép volt a forradalom

Az 1956-os forradalom és szabadságharc története évek óta és évek múlva is újabbnál újabb emléktöredékekkel gazdagodik. Az alábbiakban közölt visszaemlékezések ugyancsak 1956 közös hagyatékát bővítik.

Kopácsi Judith, Kopácsi Sándor, Budapest akkori rendőrfőkapitánya lányának visszaemlékezése Internetes levelezésben:

„Csak melleleg jegyzem meg, hogy például 1956. október 24-25-én a Belügyben az Ávosok olyan pánikban voltak, hogy a segítségükre hívott tiszti iskolásokra is tüzet nyitottak. Többen meg is haltak. Miután Édesanyám jelen volt az eseménynél, így én Őt hiteles tanúnak minősítem. Azt is megemlíteném még, hogy Édesanyám követelésére húzták be a szerencsétleneket a kapu alá, és a sebesülteket csak az Ő erőltetésére voltak hajlandók orvosi kezelésbe venni.”

[kopacsi 2010. 10. 24. 18:47](#)

-o-

Mihala Ferenc mérnök:

„1956-ban a miskolci egyetemen dolgoztam, mint adjunktus. 1957-ben az egyetem kiátkozott. A művelődési miniszter 1990-ben rehabilitált, az egyetemi tanács 1992-ben címzetes docenssé nevezett ki.

Számomra az igazi robbanó erejű megmozdulások az egyetemi ifjúság és a munkásság megmozdulásai voltak. Mindenekelőtt a miskolci egyetemi nagygyűlés október 22-én. Aztán 25-én több ezer diósgyőri munkás vonult az egyetemre, majd együttesen a városi Petőfi-szoborhoz. Igazi örömnép volt. Ezt követte október 26-a, amikor az ÁVH fegyvertelen tüntetők közé lőtt, több mint húsz halottal.

Aznap éjszaka Miskolcon gyakorlatilag megszűnt az elnyomó államhatalom működése, és csodát láthattam. Az egyetemi diákszabvány egyetlen éjszaka kiépítette a forradalmi ország működésébe bekapcsolódó teljes szervezetét. Számomra csoda volt az a szervezetség, ami órák alatt kiépült, nem a jutalomért, leendő pozícióért, hanem a feladatok megoldásáért. Valóban **szolgáltak** önzetlenül, hasonlóan a pesti srácokhoz.

Életem mindeddig legnagyobb megbecsülése és kitüntetése ezen a napon ért, amikor a Diáksparlament vezetői felkértek, hogy mellettük, velük együtt vegyek részt a diáksparlament irányításában. Én ezt vállaltam, és amit tettem azokban a napokban, velük egyetértésben tettem.”

Részt vett az egyetemi rádió és az egyetemi zászlóalj felállításában. November 2-án megalakította a Nagy Imre-kormányt támogató Észak- és Kelet-Magyarországi Nemzeti Tanácsot, amelynek elnökévé választották. 1957 augusztusában 15 év börtönbüntetésre ítélték, 1963. március 26-án amnesztiával szabadult.

„November negyedikén, Miskolcon csak az egyetemen volt fegyveres ellenállás, két halottal és egy súlyos sebesülttel.”

„Büntelenül büntetve címmel az 1951-es izsáki kulákper történetét 2008-ban írtam meg. Szülőfalumban a Rajk-perhez kapcsolva pert konstruáltak, melynek során kivégeztek két falumbelit és hosszú időre elítéltek közel húsz ártatlan embert.

Szemmel látható cél a megfélemlítés volt.

(Vagyok, 1999/10, Obersovszky Oby Gyula folyóirata)

Tisztelt Olvasóinkhoz!

Az Órző számai igény szerint nyomtathatók. Ezért, ha valaki szeretné megkapni a korábbi számokat, jelezze, és eljuttatjuk hozzá.

Aki pedig nincs a levelezőlistánkon, de szeretne rákerülni, szintén jelezze.

Elérhetőség: Ámon Antal, 06 30 814 9917 vagy 06 1 257 0190 és:

antaltopamon@hotmail.com

Impresszum: ÓRZŐ, a Magyar Politikai Foglyok Szövetsége (POFOSZ) 1956-os Hagyományörző Tagozatának negyedéves hírlevele.

Főszerkesztő: Ámon Antal. Tel.: (1) 257-0190, 06 30-814-9917

Szerkesztő: Vasvári Éva, lapszerkesztő: Kurtz Mária

Kiadóhivatal: 1149 Budapest, Nagy Lajos király útja 155.

Tel: (1)789-1466, e-mail: hagyomanyorzok1956@gmail.com

Honlap: [www.hagyomanyorzok1956@weebly.com](http://www.hagyomanyorzok1956.weebly.com)

Idézetek a kommunizmus lényegéről

Ezen ideológia nevében milliók életét vették el

Sokan – politikusok, írók és gondolkodók – sok mindent elmondtak már a kommunizmus lényegéről. Megállapításaikat nem árt felidézni: emlékeztetőül, tanulságként és figyelmeztetőül.

- Hogyan ismered fel a kommunistát? Arról, hogy ő az a valaki, aki olvasta Marxot és Lenint.

- És hogyan ismered fel az antikommunistát? Ő az a valaki, aki érti is Marxot és Lenint. (Ronald Reagan)

-o-

Az ideális alattvalója a totalitárius rendszereknek nem a meggyőződéses nemzeti szocialista vagy a meggyőződéses kommunista, hanem az, akinél a tények (tehát a megtapasztalt valóság) és a mese, valamint az igaz és a hamis megkülönböztetése nem létezik.

(Hannah Arendt)

-o-

A kommunizmus és sztálinizmus gatteteiben nem az a szörnyű, hogy rossz emberek csinálnak rossz dolgokat, ezek mindig azt teszik, hanem az, hogy jó emberek tesznek szörnyűségeket azt gondolva, hogy jót tesznek.

(Slavoj Zizek, Harper's Magazine, 2011. november 11.)

-o-

Amikor az emberek a lehetetlent akarják, akkor csupán a hazugok felelnek meg nekik. (Thomas Sowell)

-o-

„Ezek az emberek, akik a saját bőrükön tapasztalták már 24 éven keresztül a kommunizmus boldogságát, 1941-re már tudták, amit addigra még senki a világon, hogy nincs ezen a bolygón, nincs a történelemben kegyetlenebb, vérszomjasabb, ugyanakkor ravaszabb és körmönfontabb, mint a bolsevik, ez a sajátos Szovjet rendszer.

A kép forrása: Pesti Srácok

Tudják azt, hogy semmiféle más rendszer nem hasonlítható a Szovjet rendszer által megöltek számához, a keménységéhez, az ambíciójuk változatosságához, a mindenható és szüntelen egyeduralkodásához – nem, még a kisdiák Hitler rendszere sem, ami abban az időben elvakította a Nyugat szeméit minden mással szemben.”

Forrás: Aleksandr Solzhenitsyn, *The Gulag Archipelago, 1918-1956: An Experiment in Literary Investigation*, Books V-VII, Collins/Fontana, 1978, puhakötés, 28. old.

-o-

Amikor Prágában voltam 1988-ban, ahol részt vettem Vaclav Havel „Karta ’77” bizottságának egy értekezletén, letartóztattak. Amikor megkérdeztem, hogy miért tartóztattak le, azt válaszolták, hogy „nem szükséges tudnom az okát”!

Történetesen észrevettem, hogy a velem együtt letartóztatott fiatal csehek nem féltek úgy a rendőröktől, mint az idősebbek. Azt is észrevettem, hogy a rendőrök maguk is unták a munkájukat. Megértettem, hogy itt egy diktatúra valósággal halálra ásítja magát.

Forrás: Christopher Hitchens, *Hitch 22: A Memoir* (Egy emlékirat)

-o-

„A Homo Sovieticus a hazugságok végtelen spiráljának esett csapdájába: megjártssza, hogy él, hogy hisz, meg azt is, hogy nem hisz, hogy van valamije.

A hamisítás vonatkozik a legalapvetőbb tényekre, a legalapvetőbb értékekre.

A rendszer tönkretette az egyént is meg a társadalom szövetét is: semmi se volt lehetséges mindennek a hiányától, aminek az eredménye (Jurij Levada szerint), hogy csökkent az oktatás színvonala, a kultúráé és az erkölcsé és az egész társadalom a lealacsonyodásban végezte.”

Forrás: Masha Gessen: *The Future Is History* (A jövő már történelem)

-o-

„Talán itt az idő, hogy rákérdezzünk azokra a célokra, amelyek szembe mennek a közel egyetemes emberi viselkedésmódokkal. Lehetséges tanulságokat levonni számunkra a szovjet típusú kommunizmus bukásából. Korunkban ez szolgáltatta a legkitűnőbb példáját egy olyan rendszernek, amely varázslatos ígéreteket tett egy földi paradicsomról, azonban beteljesíthetetlenül hagyta azokat az ígéreteit.

Milliók lelkesedtek egy ideológiáért, amely megszüntette volna a kapitalista kiszákmányolást. A marxisták azt hitték, hogy a munkásosztály majd magához ragadja a termelő eszközöket, az állam az elhalás útjára lép, az önzés eltűnik, és az emberek a tehetségük szerint fognak termelni és az igényeik szerint fognak fogvasztani.

Ennek az ideológiának a nevében milliók adták az életüket és milliók mások életét vették el.

A kommunizmus megbukott. Sok okból bukott meg, nem utolsó sorban azért, mert nem mérte fel helyesen az emberi természetet. Az önzést például nem lehet parancsszóra megszüntetni. Az emberek nem dolgoznak olyan keményen egy termelő szövetkezetben, mint a saját tulajdonukban lévő gazdaságban. A kommunizmus szinte egyetemes elutasítása ma annak a jele, hogy az embereket úgy fogadjuk el, ahogy vannak. Nem úgy, ahogy a kommunizmus akarta őket elképzelni.

Lehetséges, hogy a faji elképzeléseink szintén azt tételezik fel, hogy az emberek váljanak olyanná, amivé nem tudnak?

Ha a legtöbb ember előnyben részesíti a hozzá hasonlók társaságát, mit érünk el azzal, hogy ragaszkodunk ahhoz, hogy ezt az előnyben részesítést tagadják meg? Ha a sokszínűség inkább gyengeség, mint erő, miért munkálkodnánk a sokszínűség növelésén?”

Forrás: Jared Taylor: White Identity: Racial Consciousness in the 21st Century (Fehér azonosságtudat: faji öntudat a 21. században)

-o-

„Társadalmunkban csak két tiszteletre méltó ember típus van: a proletariátus – társadalmunk élcsapata, forradalmunk lámpása – és a parasztság, hűséges szövetségese a proletariátusnak a szocializmus felépítésére irányuló küzdelmében. A többiek azok semmik. A kereskedők, a mesteremberek csak kizsákmányolók.”

Forrás: Duong Thu Huong: Paradise of the Blind (A vakok paradicsoma)

-o-

„Ceausescu és hajbókolói négy évtizeden keresztül uralkodtak 20 millió román, mert három életbevágó feltételt biztosítottak.

Először, hűséges kommunista bürokratákat helyeztek minden intézmény és szervezet parancsnoki és kommunikációs kulcspontjaira, mint például a hadsereg, a szakszervezetek, sőt még a sportegyesületek is.

Másodszor, megakadályozták rivális szervezetek alakulását, legyenek azok akár politikai, gazdasági vagy társadalmi, amelyek antikommunista együttműködés csírái lehetnének.

Harmadszor, támaszkodtak a kommunista testvérpártok segítségére a Szovjetunióból és Kelet-Európából. Ezek a pártok mindig segítették egymást, amikor valamelyiknek szüksége volt rá, az alkalmankénti feszültségek ellenére is. És garantálták, hogy senkise üthesse bele az orrát kívülről a szocialista paradicsom ügyéibe. Ilyen körülmények között, minden szenvedés és nehézség ellenére, amit az uralkodó elit rájuk mért, a 20 millió román nem tudott hatékony ellenzékot szervezni magának.”

Forrás: Yuval Noah Harari: Homo Deus: A History of Tomorrow (Az emberszabású Isten: a holnap története)

-0-

A paradicsomban beszélget Nagy Sándor, Julius Caesar és Napóleon.

Nagy Sándor:

Ha olyan tankjaim lettek volna, mint a szovjeteknek, meghódítottam volna Indiát és Kínát is!

Julius Caesar: Ha olyan repülőgépeim lettek volna, mint a szovjeteknek, meghódítottam

volna egész Európát, Perzsiát és Kínát!

Napóleon: Ha olyan sajtóm lett volna, mint a szovjeteknek, máig nem tudná senki, hogy vesztettem Waterloonál!

-0-

Ügyfélfogadás, összejövetelek

Tájékoztatjuk kedves olvasóinkat, hogy a POFOSZ Hagyományörző Tagozatának 2016-tól átalakult az ügyfélfogadási rendje. Barátainkat és tagtársainkat **előzetes egyeztetés után** – bármely hétköznapon – várjuk a tagozat székhelyén: Budapesten, a XIV. kerület, Nagy Lajos király útja 155. számú irodánkban. Kérjük, hogy látogatási szándékát előre jelezze Ámon Antalnál – a tagozat elnökénél – a 06-30-814-9917 vagy a 06-1-257-0190-es telefonszámon. Az előzetes bejelentkezés Vasvári Évánál, a hagyományörzők elnökhelyettesénél is jelezhető a 06-20-428-7351 vagy a 06-1-781-3674-es telefonszámon.

A szovjet és orosz hadseregről írták

Valójában csak emberek egyenruhában

A szovjet, illetve – a Szovjetunió megszűnése után – az orosz hadseregről fest siralmas képet az ausztrál *The Age* napilap, illetve a neves gazdasági-politikai angol lap, a *The Economist*. Az alábbi idézetek talán megvilágítják, hogy a katonai nagyhatalom csillogó külszíne alatt milyen lehet a valóság. Mindez különösen izgalmas kérdéseket vet fel a jelenleg zajló orosz–ukrán háború kapcsán.

„Ha közelebbről megvizsgáljuk a szovjet hadosztályokat, azt találjuk, hogy azok lényegében csak papíron vannak, kevés fegyverzettel és még kevesebb emberrel. A tartalékos milliók gyakorlatilag semmilyen továbbképzést sem kapnak, amiért használatlanoknak bizonyulnak éles helyzetben. Az alkoholizmus járványos szinten van, a katonák virtuóz ügyességgel szereznek alkoholt maguknak. A sereg tele van rasszizmussal, gyűlölettel, és rendetlenséggel, ami már az anarchiával határos.

Egy pilóta, aki Japánba menekült a MIG-25-ösével elmagyarázta, hogy a szibériai bázison tilos volt rádiót hallgatni, nőket rajzolni, lemezről zenét hallgatni, irodalmat olvasni és persze inni, amit nem lehetett betartatni, mert egy MIG-25-ös a 14 tonna üzemanyaga mellett fél tonna alkoholt is felhasznál egy 70 perces bevetés alatt.” (Graham Barrett, *The Age*, Melbourne-i napilap, 1983. december 29.)

Egy fázó, éhes, értelmetlen orosz hadsereg

A fenti jelzőkkel illette 1998. november 21-én a *The Economist* az orosz hadsereget. Az 1.5 milliós hadsereg – a saját soraiból – **megölt 1,270 fiatalt** a tavalyi év során a hivatalos adatok szerint. Mások megállapítják, hogy a valódi szám ötször ekkora is lehet. Összehasonlításképpen: a kilencéves afganisztáni beavatkozás hivatalosan 15.000 szovjet katona életét követelte.

Egyedül a *dedovscsina**, a rutin brutális zargatás az újoncnak öngyilkosságok garmadát okozza. A tiszték is viselkedhetnek szörnyetegként: egyikük két katonáját egy három méter mély gödörbe lökette, ahol az egyikük meghalt, amikor a gödör fedele rászakadt.

* A *dedovscsina*, szó szerint „a nagyapák uralma”, az öreg katonák uralmát jelenti.

A kép forrása: 4x4 Magazin (Az orosz hadsereg 30 éves gumibronccsal felszerelt járművekkel harcol Ukrajnában).

A katonák idejük nagy részét megehető dolgok keresésére fordítják. A honvédelmi minisztérium még eligazítást is adott ki horgászati ismeretekből és gombaszedésből, hogy kiegészíthessék ezekkel az élelmezést.

„Azt gondolnád, hogy ez egy hadsereg. Valójában ezek csak emberek egyenruhában.” – mondta Dimitrij Trenyin nyugalmazott ezredes.

Ennek a fegyveres erőnek csak egy kis része – főleg a Közép-Ázsiában szolgáló professzionális kontingensek, néhány speciális alakulat Moszkva körül, vagy a nukleáris fegyverek kezelői – rendelkezik valódi katonai feladatkörrel.

Az unatkozó katonákat valamelyest távol tartja a kártevéstől, ha a helyi parancsnok ki tudja szerződtetni fiataljait a környékbéli építkezésekre vagy mezőgazdasági munkára.

Évekkel később, még mindig arról írt a The Economist (2005. július 2.), hogy az orosz hadsereg hivatalosan mintegy 1.000 nem-harci halálesetet jelent évente. A körletekben a katonák stókkal verik egymást, öngyűjtóval égetik. Vagy arra kényszerítik az újoncokat, hogy kéthetente adjanak vért, amivel néhány rubelt tudnak betenni a közösbe.

A szabvány-magyarázata az ilyen kínzásoknak és haláleseteknek az, hogy csak a társadalmat tükrözik. Maga Tolsztoj, a nagy író fogalmazta meg: „a sereg a társadalom mása és ugyanabban a betegségben szenved, csak magasabb hőfokon”.

Ennek ellenére mondja egy anya a fiáról: „a katonaság majd embert csinál belőle” amikor az bevonult az őszi behívások alá eső 158.000 újonccal együtt.

Ezt jelentette Moszkvából a gazdasági-politikai hetilap 1998-ban. Vajon mennyi változhatott ebből mára, az ukrajnai háború idejére?

-0-

Sztálin ül a limuzinjában, egyedül a sofőrjével.

- Mondd meg nekem, de becsületesen – kérdezi a sofőrt – mikor volt neked jobb, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előtt vagy most, utána?

- Az igazat megvallva, most rosszabb.

- Miből gondolod ezt – kérdezi Sztálin kissé emelt hangon.

- Nos, a Forradalom előtt két öltönyöm volt, míg most csak egy van.

- Ennek is örülnöd kéne, – válaszolja Sztálin – nem tudod, hogy Afrikában például az emberek teljesen meztelenül mászkálnak?

- Tényleg – csodálkozik a sofőr – és mikor volt az ő szocialista forradalmuk?

Keserű mosolyok

Sztálinról és a személyéhez köthető totalitárius diktatúrától is készültek viccek – ám ezek a fekete humor kategóriáját gyarapítják. Aki ismeri a kommunizmus természetét, legfeljebb keserűen mosolyog rajtuk.

Sztálin beszédet mond egy hatalmas gyár munkásai részére.

- Elvtársak! A Szovjetunióban a legfőbb érték az ember – kezdi beszédét.

Hirtelen a közönség soraiból valakit egy köhögési roham fog el.

- Ki az, aki köhög? – emeli fel hangját Sztálin.

Teljes csönd.

- Rendben. Hívják be az NKVD-t. – parancsolja a diktátor.

Sztálin politikai rendőrsége, az NKVD emberei berontanak a géppisztolyaikkal tüzelve. Hamarosan csak hét ember marad állva a holttestek között.

Sztálin újra megkérdezi: Ki köhögött?

Egy ember lassan fölemeli a kezét.

- Elég súlyos megfázásnak hangzik a köhögése – mondja Sztálin – szóljon a sofőrömnök, hogy sürgősen vigye magát kórházba.

-o-

Grúziából egy delegáció meglátogatja Sztálint. Jönnek, beszélgetnek a dolgozószobájában, majd elmennek.

Nem sokkal azután hogy a folyosó végén eltűnnek, Sztálin keresni kezdi a pipáját. Nyitogatja a fiókjait, tologatja a papírjait, keresi mindenfele, de nem találja. Kikiabál a szobából, hogy küldjék be a politikai rendőrség fejét, Lavrentyij Beriját.

- Berija – mondja – nem találom a pipámat. Menj a grúz delegáció után és kérdezd meg őket nem vitték-e magukkal.

Berija elmegy. Sztálin tovább keresi a pipáját. Eltelik néhány perc, mire az asztal alá néz és meglátja, hogy ott van a pipája.

Beriját visszahívhatja és mondja neki:

- Rendben van. Megtaláltam a pipámat. Elengedheted a grúzokat.

- Jaj, ahhoz túl késő van – mondja Berija – a delegáció fele beismerte, hogy ők vették el a pipát, a másik fele meg behalt a kihallgatásba.

„Megtörni nem tudták, halálra kínozták”***Előadás Boldog Meszlényi Zoltán püspökről***

A kommunista rendszer üldöztetéseknek egyházi személyiségek is áldozatául estek, többen közülük vértanúságot szenvedtek. A gyötrő megpróbáltatások nyomán Meszlényi Zoltán püspök a kistarcsai internálótáborban halt meg, ám itt is megőrizte emberségét és tartását. A boldoggá avatott püspökről Veszelyovszki Balázs történész, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem doktorandusza tartott előadást február elsején, a hagyományörzők találkozáján.

Az előadó korabeli fényképek vetítésével idézte fel Boldog Meszlényi Zoltán életét, emlékeztetve rá, hogy bár e kiemelkedő egyházi személyiségről, püspöki ténykedéséről és vértanúságáról sokat tudunk, ám vannak – például – olyan családi kötődések, amelyeket kevésbé ismer a nyilvánosság. Ilyen lehet, hogy Meszlényi Terézia Kossuth Lajos felesége volt, illetve Meszlényi Gyula ugyancsak püspökként teljesített szolgálatot.

A tehetséges, 1915-ben felszentelt Meszlényi Zoltán a ranglétra minden fokozatát bejárta s tudása és tehetsége legjavát adva minden rábízott poszton helyt állt. Bár a Tanácsköztársaság idején már megtapasztalta a kommunista rendszer egyházellenességét, mégis, töretlen hittel követte a benne munkáló lelki útmutatást. S valóban, az 1919-től 1944-ig terjedő időszakban jelentős szerepet vállalt az egyházmegyéék átszervezésében, amire azért volt szükség, mert a trianoni államhatárok nem estek egybe az egyházmegyéék évezredek-évszázados határaival. Püspökké szentelésére 1937-ben került sor, abban a korszakban, amely a katolikus reneszánsz idejének is nevezhető. A püspök a „Bizalommal és hűséggel” jelmondatot választotta hitvallásának, mintha megérezte volna, hogy a hűség nagy próbatételét kell felvállalnia.

Az emberbarát, a mindenkivel szót értő, a szegények iránt is nagy empátiát és segítőkészséget tanúsító Meszlényi Zoltán 1945-ben megérzi, hogy milyen megpróbáltatások várnak az egyházra, s ekkor már a mártíriumot sem tartja lehetetlennek és idegennek. S előérzetei bizonyossággá válnak: 1950 júniusában a püspököt elhurcolták az Államvédelmi Hatóság emberei, s a kistarcsai internálótáborba került, ahol a többi rabtól elkülönítve, magánzárkában őrizték és kínozták. A visszaemlékezésekből tudható, hogy e szörnyű viszonyok közt is megőrizte emberségét, s akit lehetett, még nyomorúságos helyzetében is segített. Sínylődése során mindig azt mondta: Krisztus többet szenvedett. A megalázó gyötrelmek után végül 1951. március 4-én hunyt el. Boldoggá avatási szertartására 2009. október 31-én, ünnepi szentmise keretében került sor az Esztergomi Bazilikában. Emléke él; templomot, általános iskolát, közösségi házat neveztek el róla. Mindennél többet elmond Boldog Meszlényi Zoltán nagyságáról a Kistarcsán, a tiszteletére emelt emléktábla felirata: „Megtörni nem tudták, halálra kínozták.”

A küzdelmekből kell meríteni az erőt
1956-ban ujjongott a szabadságvágyó lélek

Egy küzdelmes élet fájdalmas emlékeit, de a küzdelmek által megerősödött életigenlést hozta magával Kárpátaljáról Kondorné Fanta Mária, aki kárpátaljai életéről tartott előadást a hagyományörzők márciusi találkozóján.

Fanta Mária, aki a korábbi POFOSZ-vezető özvegyeként Hajdú-Bihar megyéből költözött Budapestre, a gyerekkoránál kezdi visszaemlékezését. Nem véletlen ez, hiszen 1944 volt az a dátum, amely egy életre belevésődött emlékezetébe. A szovjetek dúlásának felidézése még most is elevenen él benne, hiszen ekkor hurcolták el édesapját málenkij robotra. A Szolyván összegyűjtött embereket a brjanszki erdőbe vitték, s onnan az irány tovább Szibéria lett volna. Ám Mária édesapja egészsége annyira megromlott, hogy tizennégy hónap után innen hazaküldték – ahogy Fanta Mária fogalmaz – meghalni. Ám az édesapa nem halt meg, talpra állt, s a kolhozosítás után még sokáig dolgozott. A szaktudását mindenki elismerte, ám mivel a többszöri felszólítás ellenére sem lépett be a pártba, így soha nem lépett előre. A mezőgazdasági tudását még abból az időből szerezte, amikor önállóan gazdálkodott tízhektáros földjükön.

E korszakot azonban nemcsak az édesapa, de a családfő nélkül maradt otthoniak is megszenvedték. Máriaék négyen voltak testvérek, s az apa elhurcolása után minden az édesanya nyakába szakadt. Borzalmas volt a szegénység; amíg az édesanya dolgozott, addig a nyolcéves Mária az öccsére és a húgára vigyázott, a nővére pedig az édesanyjuknak segített. Jellemző, hogy a munkában 15 kopek volt a napi norma bére, amely egy utazási jegy árának felelt meg Nagyberegbe. Erre jól emlékszik Mária, hiszen ide járt gimnáziumba – ám gyalog ment, mert az egy napi munkabért nem áldozhatták a napi utazgatásra. Még szerencse, hogy telente nagyapja öccse – aki Nagyberegben élt – befogadta, így elvégezhetette a gimnáziumot. Ezt követően magánúton elvégezte az ungvári egyetemet, s mint matematika-fizika szakos tanár ugyan-csak itt, tanárként elhelyezkedett. Magyarországra 1995-ben jött véglegesen.

Az emlékek sorában 1956 kitüntetett helyet foglal el. Mint Mária mondja: mindenről tudtak, s az akkori lehetőségekhez képest igyekeztek tájékozódni. S bár a földrajzi távolság akkor áthidalhatatlannak tűnt, ám a szabadságvágyó lélek korlátlanul és ujjongva járta be az útját – gondolatban a forradalmárok oldalán. A fiatalok közül sokan tettekre is elszánták magukat, több olyan csoport is működött, amely felhívásokat, szórólapokat, plakátokat, tájékoztató anyagokat nyomtatott, sokszorosított és terjesztett. Persze a hatalom megtorlása elől ők sem menekülhettek, tetteiknek súlyos következménye lett. Elég csak a nagyszülősi ellenállókra gondolni, akik közül többen megjárták a Gulag valamelyik politikai lágerét.

Aki azt a korszakot átélte, megőrizte annak történetét – sommázza Fanta Mária. S aki teheti, elmondja emlékeit, mert a küzdelmeket nem szabad elfelejteni. Azokból kell meríteni az erőt és továbbadni a példát.

Vasvári Éva

Hűség mindenekfelett *Egy ember éleltszemelvényei*

Kiss Boglárka írása Kelemen Imréről a Szovátai Hírmondó 2022. novemberi számában jelent meg. A cikk rövidített változatát - Ámon Antal szerkesztésében – az alábbiakban adjuk közre. Kelemen Imre a magyar forradalom idején lelkes fiatalelként kommunistaellenes kiáltványok nyomtatásában vett részt, amiért 1956. december 15-én 10 év börtönbüntetésre ítélték.

Kelemen Imre, akivel volt szerencsém személyesen is elbeszélgetni a szovátai RMDSZ október 23-i megemlékezése után, korát meghazudtoló lelkesedéssel és beleéléssel mesélt életéről, mely itt kezdődött Szovátán, 1937. május 17-én. Ezt a 2007-ben megjelent „Angyaljárás” című könyvéből tudjuk, mely alapjául szolgált ezen cikknek is.

„Visszaemlékszem a magyar honvédek bejövetelére 1940-ben, s bár csak kisgyerekek voltam, alig 3 éves, tisztán él bennem a kép, mikor azok magyar nótákat énekelve masíroztak végig Szováta főutcáján, s mi, felnőttek és gyerekek egyaránt csodálattal és ámulattal néztük őket. Az egész falu kitódult az utcára. Nagyon felnéztem akkoriban a magyar katonákra és bár kicsike voltam, mindig kerestem az alkalmat, hogy a közelükben lehessenek, mert én bizony elhatároztam akkor, hogy belőlem katona lesz. Érdekes, hogy mikor az élet hozta ezt a lehetőséget, mégis elfordultam tőle...”

Ezen felhőtlen és boldog idők nem tartottak sokáig, ugyanis négy évvel azután, hogy megismerkedett a magyar katonákkal, és összebarátkozott velük a gyakorlótéren, a hatalmat az oroszok vették át.

„Tisztán emlékszem, mekkora rettegés kerítette hatalmába a falu népét mikor hírül vettük, hogy jönnek az oroszok. Mindenki, ami kicsi mozdítható java volt fogta, és elmenekült a közeli reketyésbe, erdőbe, ki hova. Mi is így tettünk a családommal, de mind hiába, hetek elteltével megtaláltak minket is

az orosz katonák, akik nem sokkal azután el is hagyták a mi szerény kis falunkat átadva a helyüket a románoknak. Szépen lassan mindenki beletörődött a helyzetbe, amiből én akkor még nem értettem sokat, mert épp, hogy elkezdtem iskolába járni.

Az idő teltével beiratkoztam Szászrégenben az ipari iskolába 1951 szeptemberében. Itt szembesültem először a román-magyar együttéléssel, találkoztam addig ismeretlen dolgokkal és kötöttem baráti és kevésbé baráti viszonyokat.”

Az igazi fordulatot azonban az 1956-os év hozta az életébe, amikor már otthon Szovátán tevékenykedett, mint villanyszerelő. Ennek ellenére a forradalom híre Marosvásárhelyen érte.

„Néhány jó cimborámmal rögtön elkezdtük tervezgetni, hogy hogyan juthatnánk ki Budapestre, ugyanis amikor hallottunk a forradalomról, mindannyian ott szerettünk volna lenni. Hamar rájöttünk aztán, hogy a tervünk nem kivitelezhető, így itthon kezdtünk el szervezkedni.” – mondja révedező szemmel.

A könyvéből tudom, hogy a szervezkedés folyamata kommunistaellenes kiáltványok nyomtatását jelenti. Sajnos a fiatalságuk és tapasztalatlanságuk miatt tervük hamarabb jutott a titkos rendőrség tudtára, minthogy azt megvalósíthatták volna. Heteken át tartó bujkálás után végül feladta magát a szekuritáténak. 1956. december 15-én ítélték el 10 év börtönben és még a Jó Isten tudja hol töltendő börtönbüntetésre. Emlékei szerint méltósággal fogadta az ítéletet, de ekkor még nem is sejtette, milyen szörnyűségek vártak rá.

Raboskodásának két fő helyszíne Szamosújvár és a Duna-delta volt, de ezek mellett megfordult még Marosvásárhelyen, Zsiláván és kevés időre Bukarestben is.

„1957 szeptemberében szállítottak át Szamosújvárra, ahol nem sokkal ezután bekerültem a 3-as pavilonba, más néven zárkába. A zárka sokkal keményebb büntetéseket és rosszabb körülményeket jelentett számunkra.”

Itt ismerkedett meg későbbi jó barátjával, Bartis Ferencel**, akivel közösen megélték jót és rosszat egyaránt. Tervezgették együtt a jövőt, segítették egymást minden lehetséges módon, ahogyan csak szükség volt rá.

„Egyik nap Feri barátom eszméletlenül zuhant a földre mindenki hatalmas ijedelmére. Tudtam, hogy most mi a teendő és azt is, hogy ez milyen következményekkel járhat. Odaléptem az ajtóhoz és megvertem az öklömmel. Elsőre senki sem felelt, így megismételtem. Másodjára jött az őr, akit megkértem, hogy hozzon orvost. Ő utasított, hogy várjak és ne üssem többet az ajtót.

** Bartis Ferenc (1936 – 2006) tanár, író, költő. 1957 és 1964 között román börtönben. Az 1956-os forradalom utóregzéseinek egyik áldozatává vált egy Reményik vers elszenvedése ürügyén.

Eltelt tíz perc, húsz perc, félóra, de senki se jött. Így hát kénytelen voltam újra dörömbölni. Ekkor az őr kirángatott a folyosóra és úgy felnyomott a falra, azt hittem ott maradok. Berugdosott a tiszt irodába és addig adta a tenyereket egy seprűnyéllel, ameddig meg nem esküdtem, hogy többet nem verem az ajtót. Mindez mégis megérte, mert végül eljött az orvos Bartishoz, aki aztán meggyógyult.”

Minden megpróbáltatás és átélt szörnyűség ellenére vannak kellemesebb élményei ebből az időszakból. Mesélt börtön-költészetéről, politikai társalgásokról, a rabok összefogásáról, például amikor szükség volt cigarettacsempészésre.

A zárkában eltöltött két év után egyik napról a másikra, átszállították a Dunadeltába 1960 júniusában, ahol jobbra kezdtek fordulni a dolgok. Annak ellenére, hogy mezőgazdasági munkát végeztek velük, a lélek mégis szabadabbnak érezhette magát a börtön nyirkos falai közül, a nyomorúságos cellákból kikerülve.

„Börtönéveim legkönnyebb hónapjait töltöttem Sisticán.”

Ekkortájt jöttek rá a tisztok, a benne rejlő nagyszerű lehetőségre, amikor megbízták az uszály áramellátásának felügyelésével és a mosás procedúráját is az ő kezébe adták.

„Mivel ketten maradtunk a mosodában, bizony rengeteg dolgunk volt, és ekkor találtam ki, hogy építsünk egy mosógépet, amit Gheorghe, a karbantartó fiú, akinek ács volt a szakmája, nagy lelkesedéssel fogadott. A gép összeállítását egy vasárnapi nap végeztük el. Másnap, mikor jelentettem a parancsnoknak, az elképedve vizsgálta a masinát. Nem sokkal ez után magas rendű kommunista tisztok is eljöttek megszemlélni azt. Szerintem ez a mosógép volt végül is az, ami hozzásegített engem a parancsnokkal kötött barátságosabb viszonyomhoz, amely nagyban megkönnyítette ottlétemet. Végérvényben ez a mosógép volt a közvetett oka szabadulásomnak, melyre 1962. december 20-án került sor.”

Egy viszontagságos utat követően végre hazajutott.

„A kisvonat még közlekedett a Nyárád mentén, amellyel hazajutottam. Nagyon kellemes érzés volt. Több mint hat év után újból hazafelé utazni. ... Hogy mennyire megváltozik az ember ennyi idő után, azt nem tudhatom, de engem az én drága jó anyám sem ismert meg.”

Sokan mondják, hogy a börtön sokat változtat az embereken. Véleményem szerint azonban Kelemen Imre világlátásában, temperamentumában változatlan maradt. Egy erős akaratú rendelkező kitaró ember, aki mindvégig hű maradt neveltetéséhez és elveihez, nem utolsó sorban hazájához.

Villámkérdések

- *Megbánta azt, hogy kiállt a társáért és a saját igazáért?*

- Egyáltalán nem bánom, sőt most is bármikor kiállnék azért, amiért akkor kiálltam. Van mit azon bánni, hogy oda merek állni a nemzetem mellé és támogatni azt mindenemmel, amim csak van? Mikor ki akartunk szökni anno '56-ban, akkor is tudtuk, hogy mi lehet a következménye, mégsem hátráltunk meg.

- *Mi volt az, ami akkor '56-ban készítette a cselekvésre?*

- A szüleimtől kapott magyar-érelmű nevelés nagyban hozzájárult ahhoz, hogy rögtön elindítsa bennem a tettvágyat. De fiatalként én magam is érzékelttem már a rendszer elnyomásából, így pusztá szolidaritásból, őszinte reménnyel kezdtem el tervezgetni a szökést.

- *Végül miért nem lett katona, ahogy azt gyerekként elképzelte?*

- Hát az érdekes történet... Mikor hazajöttem az ipari iskolából, munkába álltam a szovátai üzemben, mint villanyszerelő. Ekkor keresett meg a szekuritáté, akik tisztí iskolába akartak vinni, hogy tiszt legyen belőlem. Gondoltam arra, hogy felöltözök szép román katonaruhába, jól nézek ki, fiatal vagyok, de csak nem vitt rá a lélek. Nem tudtam volna én, minden gyerekkori álmom ellenére sem, embereket vinni a kínzópadra.

- *Mit tart a legnagyobb emberi erénynek?*

- Betartani a szavad bármi is történjék és állj ki a nemzeted mellett bármikor. Ne légy az a sehonnai bitang ember, aki, ha kell, halni nem mer! Mindig ezt tartotam s ezt tartom most is.

- *Bartis Ferencsel közösen szótt terveinek mi lett a sorsa?*

- Feri barátommal, aki egyébként az előszót is írta a könyvemhez, évek múlva létrehoztuk az Összmagyar Testületet, amely összefogja a világon élő magyarokat, ahogyan ezt elképzeltük akkor rég, a zárkában.

-o-

Majakovszkij, a költő, 1930. április 14-én öngyilkosságot követett el. Röviddel ezután elterjedt a vicc:

- Mik voltak Majakovszkij utolsó szavai az öngyilkossága előtt?

- Elvtársak! Ne lőjetekek!

„1956 után Magyarország a hideg magány országa volt.” (Esterházy Péter)

Fél évszázada lobbant fel és hamvadt el hirtelen a magyar forradalom lángja. Meglett ember lett, aki akkoriban született, mire a rendszerváltozásban a szabadságharcot nevének lehetett nevezni. Azóta további másfél évtized telt el. Neves írónk egy francia lapnak 2005 végén adott interjújából vettük a mottót körkérdeésünkhöz, melyben arra kértünk többeket, fogalmazzák meg, milyen lenne ma a saját számvetésük, hogyan látják most az eltelt ötven évet.

Jankovics Marcell: Ötven év kétszáz sorban

Ha jubileum, válogat az emlékezet

1956 nyara. A magyar nemzeti bankosok hűtlenségi perében életfogytiglani börtönre ítélt, 'odabenn' agyvérzést szenvedett édesapám kegyelmi kérvényét elutasítják. Indok: különösen veszélyes. A betegségére való tekintettel a büntetését leszállítják nyolc évre.

1956 ősze. Pannonhalmán megkezdem a gimnázium II. osztályát. A soron következő három évben a diákotthon dekorációja nagyrészt az én feladatom.

1956. október vége. Felbolydul az iskola. Söveges Dávid igazgató azzal próbál lecsendesíteni bennünket, hogy kijelenti: mi közünk ahhoz, hogy Budapesten két kommunista banda öli egymást? A következő napokban változik a véleménye. Részt veszünk a falu forradalmi ünnepén. Ledöntjük a szovjet emlékművet.

1956. november 1. Szabadságharcosok Luka László politikai elítélt segítségével kiszabadítják a Kozma utcai gyűjtőfogház politikai foglyait, köztük apámat. Ötvenéves, hat évet 'ült'.

1956. november 4. után. Édesapámat orvos barátja kórházba 'dugja'. Az érte jövő civil belügyesek nem találják anyja lakásán. (A kitelepítés óta nincs saját lakásunk, szétszórta, rokonoknál lakunk.)

Iskolánknál meg-megállnak a Nyugatra menekülők. Közöttük három Corvin közti harcos egy félig szétlőtt Pobjedán. A felsős diákok közül sokan nekivágának a határnak.

1956. december. Nővérem és három unokatestvérem az anyjukkal disszidál. Apám telefonon kéri, hogy ne menjek utánuk.

1956. december 10. A fűtés és áramszolgáltatás akadozása miatt hazaküldenek. Szüleimet és engem itthon maradt nagybátyám fogad be.

1957. eleje. Apámnak utólag harmadolják a büntetését, de rendőrségi felügyelet alatt marad. Gyógyíthatatlan betegsége miatt rendes munkavégzésre alkalmatlan.

1957. március. A MÚK miatt ideges kormány orosz katonákat és magyar karhatalmistákat küld Pannonhalma 'ellen'. Az épületre ágyú és géppuska szegeződik. Általános házkutatás és testi motozás. Söveges Dávid igazgatót a matracában talált '56-os versek miatt letartóztatják. (Három évet kap.) Egy orosz kiskatona tényleg azt hiszi, hogy Szuezen van. Egy karhatalmista sorozatot ereszt iskolatársunk falá-bába, mert az a felszólítás ellenére nem volt hajlandó kijönni a szekrényből. Az egyik nyomozó a fiókomban talált műanyag Kossuth-címer szegélyéről letöri a gyászszalagot.

1957. április. Egy osztálytársam két rendőrré félhangosan azt mondja séta köz-ben: 'Kádár-huszárok'. Mindkét rendőr haptákban állt a szovjet emlékmű ledöntése-kor. Beviszik a györszentmártoni őrre, és gumibottal dagadtra verik mindkét kezét.

1957. Augusztusban kocsikísérőként dolgozom. Tankönyveket hordunk ki buda-pesti és főváros környéki iskolákba.

1958. Augusztusban figuránsként dolgozom. Napközben kútvízen és Munkás cigarettán élek.

1959. május. Elkészítem osztályunk érettségi tablóját. Pannonhalmán kitűnő érettségi vizsgát teszek annak ellenére, hogy az állami érettségi elnök (a „Foxy-Maxi” – a Marxista-leninista Egyetem – igazgatója) azoknak a magyar írásbelijére közepes jegyet ad, köztük nekem is, akik nem a munkásmozgalmi, hanem a hazafias témát: a *Himnusz*, a *Szózat* és a *Nemzeti dal* összehasonlító elemzését választották. Hárman voltunk ilyenek.

1959. június. Felvételizem a Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karára. Elutasítanak. Az értesítésben ez áll: „Nem felelt meg.” Mikor a dékáni hivatalban közlöm, hogy ez nem igaz, azt válaszolják, hogy „Na jó, akkor hely hiányában nem vesszük fel.” (Pannonhalmi diákokat csak több próbálkozás után vettek fel egyetem-re.)

1959. július 27–1960. szeptember 17. Az Erőműjavító és Karbantartó Vállalat Anyagvizsgáló Laboratóriumának a betanított segédmunkása vagyok. Megtanulok különféle gépeken dolgozni. 1440 forint a bérem. Délutánonként segíték a szüleim-nek háziipari szövetkezeti munkájukban (például zacskót ragasztani). Munkahelyi főnököm, Becker István három hétre fölment a segédmunka alól, hogy lerajzolhas-sam a labor összes munkatársát.

Édesapám azt tanácsolja, lépjek be a KISZ-be, akkor majd fölvesznek az egyetem-re. A KISZ-be sem vesznek fel. Az egyetemi felvételi alkalmával pedig már a szó-belin közlik: ha nem tudom bizonyítani, hogy apám ártatlanul ült, ne is próbálkozzak többé. Osztálytársaim közül csak nekem nincs felsőfokú végzettségem.

1960. szeptember 19-én a szerencsémnek és jóindulatnak köszönhetően felvesznek a Pannónia Filmstúdióba fázisrajzoló gyakornoknak. Egyetlen feltétel, amit Ma-tolcsy György, az akkor még csak rajzosztályként elkülönült rajzfilmstúdió osztály-vezetője és Kozma Anna személyzetis bizalmasan kér tőlem, töröljem ki életrajzom-ból a 'petty'-eket. Máig ott dolgozom.

'60-as évek eleje. Ha hárman beszélgetünk a Kalefen (Moszkva téren), odajön a rendőr és azt mondja: „Ne csoportosuljunk!”

A házmasterünk unokája rendőrségi besúgó. Ezért egyszer majdnem agyonverik.

Egy taxis, aki felismer, amikor másodszor visz haza éjjel, elmondja, hogy miután kiszálltam, a sarki rendőr megállította és kifaggatta felőlem. Hol szálltam be, részeg voltam-e, mondtam-e valami 'említésre érdemes'-et, mennyi borravalót adtam stb.

Vállalati kirándulásra megyünk Jákra, Kőszegre, Szombathelyre. Határsávengedélyt kell kérvényezni a rendőrségen.

Pelyhedző szakállam láttán egy rendőr igazolat. Mivel a személyi igazolványomban borotvált a képem, elteszi az igazolványomat a következő szavak kíséretében: „Én most lassan elindulok az őrre. Nagyon ajánlom, hogy mielőtt odaérek, sima képpel jelentkezzen nálam.”

A szórakozóhelyeken állandóan razziáznak; de még a presszókban is. A margitszigeti Casinóban és másutt a civil ruhás nyomozók azzal szórakoznak, hogy azokat a fiatalembereket, akiken csónadrág van, kivezetik a vécébe, és ott azt követelik tőlük, hogy a húgyos kőpadlón állva, cipőn keresztül húzzák le a nadrágjukat. Ha nem megy, a náluk lévő borotvával felhasítják a nadrág szarát.

Belvárosi presszókban egy rendőrségi provokátor arra próbál rávenni többedmagammal, hogy éjjel menjünk horogkereszteket mázolni a házfalakra.

A külföldről küldött rock and roll lemezek rendszeresen ríptyára törve érkeznek meg.

1964. Komlós János, akinek a felesége a filmstúdió párttitkára, Görgey Gábort ajánlja be dramaturgnak.

Először kérek és kapok nyugati országba szóló turistaútlevelet. Útlevelekérelmemet sohasem utasították el, édesanyámat azonban 1968-ig Lengyelországba se engedték kiutazni. (Akkor Svájcban élő nővéremmel úgy tervezték, hogy ott találkoznának.) Apám halála után, 1970-ben már kiengedik hozzá az USA-ba is.

Hatvanas évek vége. A stúdióvezető korábbi, 1965-ös rendezői kinevezésem érvényességét ahhoz köti, hogy elvégzem a Foxi-Maxi esztétika szakát. Olyan színvonalatlan, hogy az első félév után otthagynom. Nem ér retorzió érte.

Ekkortájt egy amerikai turistával készült interjút hallgatok a rádióban. Arra a kérdésre, hogy mit szól Magyarországhoz, visszakérdez: „Amerikában annyi nagyszerű dolog van. A magyarok miért pont a Coca-Colát, a rágógumit, a farmert és a sztriptízt vették át tőlünk?”

Egy november 7-i vállalati bulin egyik mozigépész kollégám, aki egyébként, hozzá nem illő módon, mindig kalapban és bőrkabátban járt, részegen sirja el a vállamon, hogy a belügy besúgója.

1973. Elkészül a *János vitéz*. Tanulságos a nemzetközi utóélete. A szovjet filmátvevő bizottság a filmet nacionalistának ítéli és nem veszi át (a tíz

másodpercig látható trikolór miatt, mely a zöld törököket lehangoló, fehér lovon ülő piros huszárokból alakul ki). A Hanna and Barbera cég megveszi a forgalmazás jogát angolszász nyelvterületre, örök időkre, majd mint piaci vetélytársat eldugja a raktár félreeső zugába, nehogy valahol valaki véletlenül levetíthesse. Kínában látja vagy négyszázmillió ember. 1994-ben a pekingi Tian-tan Hotel halljában, liftjében a film zenéjét hallom halkan szólni.

1974. *Sisyphus* című filmemet az amerikai filmakadémia Oscar-díjra jelöli. Az eredményhirdetésen ott van Szabó István filmrendező (nincs jelölt filmje). Én nem.

Több mint harminc nemzetközi díjam közül egyetlenegyvet vehettem át személyesen, azt is szocialista országban. Ezt úgy érték el, hogy a nevezésekről nem tájékoztattak, a fesztiválok meghívóját vagy egyáltalán nem, vagy későn továbbították a címemre. Néhányszor tagja lehettem ugyan magyar filmes delegációnak, de a magyar felet terhelő költségeket nekem magamnak kellett állnom és valutáról nekem kellett gondoskodnom – amire viszont nem volt törvényes mód. Hogy mégis sok fesztiválon vehettem részt, annak köszönhettem, hogy 'dolgozni' is hívtak, például zsűritagnak.

1970-es évek közepe. A stúdióvezetés be akar léptetni a pártba. Kertelés nélkül mondok nemet. Bene Éva, az ORFI ma is aktív, az MDF-ben politizáló orvos akkoriban a II. ker. párttitkáraként személyesen keres föl, hogy rábeszéljen.

1977. Cannes. Arany Pálmát nyerek rövidfilm kategóriában. A díjamat Monica Vitti (!) kacsójából átveszi Föld Ottó, a Mafilm főgyártásvezetője, akkor talán már vezérigazgatója. A másnapi Nice Matin a Monicának kezét csókoló Föld Ottó képe alá az én nevemet írja.

Ettől kezdve mint újsütetű hírességet engem is megkeresnek ellenzékiek, hogy tiltakozó jegyzékeket írassanak alá velem. Mindig sokadik lennék a sorban, ezért módodom van megnézni, kikkel írnék alá. (Ezzel kapcsolatban ugyanazt az elvet vallottam, mint fontos megnyilatkozások tárgyában. Nem az számít, mit mond, hanem hogy ki mondja.) Ezért aztán csak egyszer írok alá politikai tiltakozást: a Bős–Nagymaros vízlépcső ellen. A Charta '77 aláírása miatt Szörényi László irodalomtörténésznek, a Pannónia szerződéses lektorának felmond a stúdióvezető.

1978. Kossuth-díj. Megerősített információ szerint Pozsgay Imrének köszönhettem. Aczél György kihúzta a nevemet a listáról, Pozsgay miniszter visszatétette. Olyan kiválóságokkal együtt kaptam meg, mint a 'rabszabadító' Darvas Iván, Dózsa Imre, Durkó Zsolt, Eck Imre, Galgóczi Erzsébet, Kántor Sándor (fazekas népművész), Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Sára Sándor, Szabó Magda, Vigh Tamás. Kegyelmi pillanat! Meghívna a díjkiosztás utáni április 4-i állami ünnepségre. A meghívást telefonon lemondok. (Május 1-jén sem vonultam fel soha.)

Ekkortól egészen 1993-ig minden hónap első szombatján 'szalont' tartunk. Nagyjából tudjuk, kik a hozzánk járó informátorok, hangulatjelentők. Előfordul, hogy rendőrautó áll a ház előtt, de soha nem zaklatnak.

Valószínűleg azért nem, mert a szalonunk tényleg nyitott (open house, ahogyan angolul nevezik), könnyen jutnak hozzá minden információhoz. Ismeretségi körünk rendszerváltozást követő szétszakadása miatt kell nyitott ajtónkat bezárnunk.

1980. Meghal Komlós János. A temetésén Görgey Gábor búcsúztatja.

1981. Barátaimmal létrehozuk a Március 15. Társaságot. Oka, hogy legalább magunk között méltón tudjunk ünnepelni. Az utcán még mindig verik és begyűjtik a hozzánk hasonlókat. Célja viszont, hogy minden március 15-én kitüntessük azokat, akikről baráti kuratóriumunk azt gondolja, hogy sokat tesz a nemzetért. Íme az eddig kitüntetettek névsora: Katona Tamás (1981), Somogyi Győző (1982), Makovecz Imre, Sára Sándor (1983), Kallós Zoltán (1984), Beke Pál (1985), Sebestyén Márta és a Muzsikás együttes, Ráday Mihály (1986), Czeizel Endre (1987), Glatz Ferenc (1988), Varga János (1989), Tökés László, Chrudinák Alajos (1990), Halmy Miklós, Fodó Sándor (1991), Kozma atya (1992), Gelu Păteanu, Erdélyi Zsuzsanna (1993), Kunkovács László (1994), Duray Miklós (1995), Czakó Gábor (1996), Hermann Róbert (1997), Melocco Miklós (1998), Molnár Tamás (1999), Szakály Ferenc (2000), Méry Gábor (2001), Anthony Gall, Kassai Lajos (2002), Berecz András (2003), Oláh János, Mezey Katalin (2004), Szörényi Levente (2005), Nagy Gáspár (2006).

1986 (?). Az utolsó szocialista választás éve. A II. kerületi Tanács vb-titkár asszonya felkér, hogy induljak a Hazafias Népfront képviselőjelöltjeként. A felkérést elhárítom.

1989. Elkezdődik *Az ember tragédiája* animációs filmváltozatának a gyártása.

1994. A választást az MSZMP egyik utódpartja nyeri. Az '56-os karhatalmista Horn Gyulával az élen az SZDSZ-szel együtt koalíciós kormány alakul.

Kilencvenes évek vége. A kihallgatási jegyzőkönyvekből és a periratokból, amint azt korábban is sejtettem, fény derül apám ártatlanságára. Megtudom továbbá, hogy egyik kihallgató tisztje Komlós János ÁVH-százados volt.

1998–2002 között a Nemzeti Kulturális Alap, majd Alapprogram elnöke vagyok.

2002. A volt MSZMP KB-tag és szt-tiszt személyében Medgyessy Péter alakít MSZP–SZDSZ koalíciós kormányt. Görgey Gábor kultuszminiszter kérésemre fogad, és közli, hogy nincs ugyan kifogása a munkám ellen, de az NKA jövőjét más elnökletével képzeli el. Két hét múlva a Népszabadság kishírben tudósít, mi volt (mégis) a kifogás ellenem. (Nem léptem fel elég határozottan a polgári kormány NKA-átalakítása ellen.)

2003 tavasza. Belépek a Fidesz Magyar Polgári Szövetségbe. A párt kulturális tagozatának elnökségi tagjaként a Fidesz kulturális stratégiájának kialakításában működöm közre.

2003. (?) A Fidesz ORTT-elnöknek jelöl. A jelölést elfogadom, bár a fennálló hatalmi viszonyok között semmi esélyem a pozíció elnyerésére.

2004 tavasza. Sajtótámadás indul ellenem, mint filmrendező és a Pannóniafilm

Kft. ügyvezetője ellen. A támadással párhuzamosan névtelen feljelentés nyomán nyomozás indul ismeretlen tettes ellen a Pannóniának különösen nagy vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés vádjával. (A célpont nyilvánvalóan én vagyok. Még jó, hogy csak hűtlen kezelés a vád, és nem hűtlenség, mint apám esetében. Ezért csak három–nyolc év a büntetési tétel, amazért első fokon halál, majd életfogytiglan volt az ítélet.)

2004. június. A Fidesz képviselőnek jelöl az Európai Parlamentbe. A 18. helyen, ami csak jelképes szerepvállalás.

2004. Medgyessy megbukik, helyét Gyurcsány Ferenc volt KISZ-titkár, jelenleg milliárdos és Apró Antal leányának a veje foglalja el. Egy vezető konzervatív holland napilap szeptember végi száma Gyurcsányt mint 'Lucky Gangster'-t mutatja be.

2005. Megtudjuk az újságból, hogy a Pannónia rajz- és bábfilmeseinek III/III-asa Foky Ottó volt. Vajh miért vállalta? Nem érezte magát elég tehetségesnek?

2005. október 20. A Magyar Nemzeti Bank bocsánatot kér a kommunizmus áldozatául esett alkalmazottaitól. Járai elnök úr erről adott tájékoztatóján név szerint említi apámat.

2005. november 14. A 168 óra című lap felváltva élcelődik és háborog Járai Zsigmond lépésén. Egy véleményformáló szerint 'bankárokat' minek kárpótolni. Példaértékű csúsztatás. Apám titkárnője vagy a bank vezető jogtanácsa, akik három évet kaptak, bankárok lettek volna? Az MNB-ben banktisztviselők és nem bankárok dolgoztak. Fekete János nyilatkozatában 'inkorrektnek' tartja a bank kezdeményezését. Hát persze, 1950-ben került a bankba, amikor apámat sokadmagával kirugdosták.

2006. január 27. Gervai András az ÉS-ben megjelent tényfeltáró cikkében közzéteszi, hogy Szabó István filmrendező ügynök volt.

2006. március 15. Fekete János a rendszerváltozás előtti elévülhetetlen (?) érdemeiért Széchenyi-díjban részesül.

Tizenhét év után a *Tragédia*-filmből 14 'szín' van készen. A tizenötödiken dolgozunk, de még mindig sok pénz hiányzik a befejezéshez.

A 2006. évi választáson, amit a balliberális koalíció nyer Gyurcsány Ferenc vezetésével, a Fidesz a nyolcvanadik listás helyen indít. Jelképes szerepvállalás ez is, hiszen semmi esélyem bejutni a parlamentbe.

2006. október 20. Járai Zsigmond, a Magyar Nemzeti Bank elnöke, a forradalom ötvenedik évfordulójának a tiszteletére ünnepséget szervez erre a napra. Elvállaltam, hogy ünnepi beszédet mondok a rákosista rendszer nemzeti bankos áldozatai leszármazottainak a nevében.

Apám ebben az esztendőben lenne százéves.

(http://www.naputonline.hu/naput-kiadvanyok-arhiv/naput_2006/2006_04/099.htm)